

KEINOJA HAASTEELLISEN OPISKELIJAN OPPIMISEN TUKEMISEKSI

APUVÄLINEITÄ OPETUKSEEN JA TYÖSSÄOPPIMISEEN
OPETTAJILLE SEKÄ TYÖPAIKKAOHJAAJILLE

Eija Kalliokoski

Toukokuu 2010

Yhteinen polku opintojen aikana

Opiskelu-aika on opiskelijoiden ja henkilöstön yhteinen taival. Kaikki pyrkivät kohti samaa päämäärää - opiskelijan valmistumiseen ja hänen menestymiseen tulevaisuudessa. Haasteita voi olla matkalla, mutta yhdessä niistä selvitään.

Ajatuksia ja pohdittavaa yhteiselle polulle.

Läsnäolo aikuisena

Hyvä tahto

Välittäminen

Oikein kuuleminen

Ihmisarvon kunnioittaminen teoista huolimatta

Tärkeiden asioiden sanominen

Rehellisyys

Huumorintaju

Ymmärtämään pyrkiminen

Kärsivällisyys

Ammatillisen kasvun tukeminen

Mielenterveyden häiriöt

Mielenterveys on kyky rakastaa ja tehdä työtä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittyä henkisesti ja emotionaalisesti. Kyky solmia ja ylläpitää ihmissuhteita ja tuntea empatiaa. Mielenterveys ei ole pysyvä olotila.

Mielenterveydenhäiriöistä puhutaan silloin, kun oireet rajoittavat toiminta- ja työkykyä ja osallistumis- ja selviytymismahdollisuuksia. Mielenterveydenhäiriöitä ovat mm. ahdistuneisuushäiriöt, syömishäiriöt, psykoosit ja mielialahäiriöt.

Keinoja oppimisen tukemiseksi mielenterveyshäiriöiselle opiskelijalle

- Joustava suhtautuminen työaikaan ja opiskelijan jaksamiseen
- Opiskelijan tavoitteet suhteessa jaksamiseen ja resursseihin
- Kuunteleminen ja tukeminen
- Rauhallinen työskentely-ympäristö
- Kannustus ja palaute
- Huomaa pienetkin edistysaskeleet
- Tasavertaisuus
- Mukaan opiskelijan palavereihin
- Realistinen tieto sairaudesta: Sairauden oireet eikä ylikorosteta sairautta
- Keskusteltava stressiä vaikeuttavista tekijöistä
- Mitä asioita olisi hyvä tiedottaa muille työyhteisön jäsenille

Ota yhteyttä haasteellisissa tilanteissa: Huoltajat, aiempi koulu, erityisopettaja, kuraattori, opo, terveydenhoitaja, (työssäoppimisessa opettajaan)

Tarkkaavaisuushäiriöt

Tarkkaavaisuushäiriöisellä opiskelijalla on mm. seuraavia ominaisuuksia: yli- tai alivilkkautta, tarkkaavuuden vaikeutta, keskittymiskyvyttömyyttä, impulsiivisuutta, aloitteenkyvyttömyyttä, oppimisvaikeuksia, lukivaikeutta, hahmotushäiriöitä, motoriikan vaikeuksia, sosiaalisen kanssakäymisen vaikeuksia, ajankäytön vaikeuksia, organisointikyvyttömyyttä.

Keinoja oppimisen tukemiseksi tarkkaavaisuushäiriöiselle opiskelijalle

- Keskustele myöhästelyistä. Miettikää yhdessä, miten ehtii ajoissa töihin
- Työpisteessä tulee olla riittävästi tilaa ja luo hyvä järjestys
- Anna yksi työtehtävä kerrallaan
- Huomaa pienetkin edistysaskeleet
- Kannusta ja anna positiivinen palaute
- Selosta tehtävä opiskelijalle tarkasti. Varmista, että hän on ymmärtänyt. Pyydä opiskelijaa näyttämään tai selittämään, miten hän toimii
- Järjestä rauhallinen ympäristö - ei ulkopuolisia ärsykejä (turha taustamusiikki ja -melu, ohikulkevat ihmiset)
- Joissakin tilanteissa musiikki voi auttaa keskittymisessä
- Selvitä, kykeneekö opiskelija toimimaan yksin esim. koneiden kanssa
- Saattaa olla hyvä välttää nopeatempoista ja aikataulutettua työtä, jos opiskelijalla on motorista kömpelyyttä, jossa on oireena hitaus
- Varaa aikaa tehtävästä suoriutumiseen, jos käden ja silmän yhteistyö on vaikeaa
- Tiedota mitä asioita olisi hyvä kertoa muille työyhteisön jäsenille

Ota yhteyttä haasteellisissa tilanteissa: Huoltajat, aiempi koulu, erityisopettaja, kuraattori, opo, terveydenhoitaja, (työssäoppimisessa opettajaan)

Hahmottamisen vaikeudet

Hahmottamisen vaikeudet ovat vaikeuksia hahmottaa asioita, tekstiä, paikkoja, toimintatapoja tai esineitä. Ne vaikeuttavat esim. opintojen suunnittelua, lukemista ja matematiikan opiskelua.

Hahmottamisen vaikeudesta kärsivällä opiskelijalla voi olla heikko muisti ja ajantaju, etäisyyksien ja sijaintien arvioiminen vaikeaa, suullisten ohjeiden ymmärtäminen vaikeaa, symbolien ja laitteiden toimintamekanismien ymmärtäminen vaikeaa ohjeista huolimatta ja tavaroita saattaa kadota jatkuvasti. Hahmottamisen vaikeus näkyy myös uusiin sosiaalisiin tilanteisiin sopeutumisen vaikeutena, koska sosiaalisia vihjeitä on vaikea ymmärtää. Matematiikassa numeroita saattaa puuttua tai ne voivat vaihtaa paikkaa.

Keinoja oppimisen tukemiseksi hahmottamisvaikeuksista kärsivälle opiskelijalle

- Riittävästi aikaa tekemiselle
- Rauhallinen tila
- Oppimisen vahvistaminen toistamalla
- Opittavien asioiden käsittely pienempinä ja helpommin käsiteltävinä osina
- Käytännön kautta oppiminen. Teorian oppiminen myös käytännössä
- Havainnollistaminen - kuviot selkiyttävät
- Anna kannustavaa ja positiivista palautetta
- Opiskelija tunnistaa omat heikkoutensa ja vahvuutensa.
- Tiedota mitä asioita olisi hyvä kertoa muille työyhteisön jäsenille

Ota yhteyttä haasteellisissa tilanteissa: Huoltajat, aiempi koulu, erityisopettaja, kuraattori, opo, terveydenhoitaja, (työssäoppimisessa opettajaan)

Lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus

Lukivaikeus on lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus. Lukeminen on hidasta ja siihen kuluu paljon aikaa, virheitä tulee helposti tai luettua tekstiä ei muista. Tämä saattaa johtaa opintojen viivästymiseen, jos opintoihin liittyy paljon luettavaa.

Lukivaikeuteen liittyy myös vaikeuksia tarkkaavaisuudessa, matematiikassa ja motorisissa. Usein myös hahmottaminen ja aikataulut saattavat tuoda vaikeuksia.

Keinoja oppimisen tukemiseksi opiskelijalle, jolla on lukivaikeus

- Sovi opintojen suoritustavasta ja erilaisista mahdollisuuksista
- Käytä värillistä paperia monisteena esim. rauhallista sinistä
- Anna materiaali valmiiksi kirjoitettuna - ei paljon tekstiä
- Järjestä rauhallinen ympäristö
- Opetuksen toiminnallisuus ja yksilöllistäminen
- Anna mahdollisuus kirjallisen tuotoksen täydentämiseen
- Anna selkeät suulliset ja kuvalliset ohjeet
- Selvennä käsitteitä ja sanoja
- Yksilöllistetty samanaikaisopetus
- Lisääajan antaminen tarvittaessa
- Tiedota mitä asioita olisi hyvä kertoa muille työyhteisön jäsenille

Ota yhteyttä haasteellisissa tilanteissa: Huoltajat, aiempi koulu, erityisopettaja, kuraattori, opo, terveydenhoitaja, (työssäoppimisessa opettajaan)

Diabetes

Diabetes on aineenvaihdunnan häiriö, jonka johdosta veren sokeripitoisuus kasvaa liian suureksi. Diabeteksen hoitotulokset perustuvat päivittäiseen omahoitoon, jolloin diabetes ei merkittävästi vaikuta elämänlaatuun eikä estä osallistumista normaaleihin toimintoihin.

Keinoja oppimisen tukemiseksi diabetes -opiskelijalle

- Huomioi, seuraako opiskelija itse verensokeria.
- Syöhän opiskelija riittävän usein (pieni välipala 2-3 tunnin välein)
- Tunnistaako opiskelija oireet, jos verensokeri laskenut liian matalalle?
- Tarvitseeko opiskelija apua, jos verensokeri laskenut liian alas?
- Tuleeko opiskelijalle tajuttomuuskohtauksia?
- Selvitä ennalta, miten tilanteissa toimitaan.
- Tiedota mitä asioita olisi hyvä kertoa muille työyhteisön jäsenille

Ota yhteyttä haasteellisissa tilanteissa: Huoltajat, aiempi koulu, erityisopettaja, kuraattori, opo, terveydenhoitaja, (työssäoppimisessa opettajaan)

Allergia ja astma

Allergiassa elimistön immuunijärjestelmä toimii liian voimakkaasti ja epätarkoituksenmukaisesti. Arvion mukaan joka toinen ihminen kärsii jossain elämänsä vaiheessa allergian aiheuttamista oireista. Tavallisimpia allergisia sairauksia ovat atooppiset allergiat, heinänuha, astma, silmän reaktiot, atooppinen ihottuma, nokkosihottuma, kosketusihottumat.

Astmassa tulehtuneet keuhkoputket ahtautuvat ja supistelevat erilaisten ärsykkeiden vaikutuksesta. Hengitys vaikeutuu ja keuhkoputkien limakalvo on herkkä pölylle, kylmälle ilmalle, rasitukselle, tupakansavulle ja voimakkaille tuoksuille. Tyypillisiä oireita ovat yskä, hengenahdistus, hengityksen vinkuminen, limannousu.

Keinoja oppimisen tukemiseksi allergiselle ja astmaiselle opiskelijalle

- Miten allergiat ja astma reagoivat työssä?
- Miten allergia ja astma pysyy kurissa lääkityksellä sekä mikä on allergian ja astman vaikeusaste?
- Vältä kosketuksia aineiden kanssa, jotka aiheuttavat allergiaa ja astmaa.
- Työympäristössä ei saa olla pölyä ja siitepölyä.
- Pyri välttämään olotilaa pahentavia ärsykejä.
- Miten opiskelija itse kokee asian?
- Mieti mitä asioita olisi hyvä kertoa muille työyhteisön jäsenille.

Ota yhteyttä haasteellisissa tilanteissa: Huoltajat, terveydenhoitaja, erityisopettaja, (työssäoppimisessa opettajaan)

Epilepsia

Epilepsia on aivoissa esiintyvä sähkötoiminnan häiriö, joka ilmenee kohtauksina. Tavallisimpia kohtausoireita ovat tajunnan häiriöt, kouristelut, aistihäiriöt, käyttäytymisen häiriöt. Lääkityksen ansiosta yli 2/3 epilepsiaa sairastavista elää aivan normaalia elämää ilman kohtauksia.

Valtaosa ammateista soveltuu henkilölle, jolla on epilepsia. Se estää pääsyn vain muutamaiin ammatteihin: ammattimaisen henkilöliikenteen kuljettajaksi, kuorma- tai rekka-auton kuljettajaksi, lentäjäksi, veturinkuljettajaksi, yksin työskenteleväksi prosessin- tai atomivoimalan valvojaksi.

Tapaturmavaarallisissa tehtävissä ja vuorotyössä työkykyisyys on harkittava tapauskohtaisesti epilepsiatyyppin ja kohtaustiheyden mukaan. Työtehtäviä voidaan yleensä muokata henkilölle sopivaksi.

Keinoja oppimisen tukemiseksi epilepsiaa sairastavalle opiskelijalle

- Saako opiskelija nykyisin kohtauksia ja minkälaisia?
- Edeltääkö kohtausta jokin ennakkotunne?
- Mikä laukaisee kohtauksen?
- Mitä tehdään kohtauksen sattuessa.
- Rajoittaako työntekoa esim. vuorotyö?
- Lääkärin määräämät erityisohjeet.
- Epilepsian esteet autolla ajamiseen
- Mieti mitä asioita olisi hyvä kertoa muille työyhteisön jäsenille.

Ota yhteyttä haasteellisissa tilanteissa: Huoltajat, terveydenhoitaja, erityisopettaja, (työssäoppimisessa opettajaan)

Liikuntavammat

Liikuntavamma voi olla synnynnäinen tai tapaturman aiheuttama vamma, sairauden jälkitila tai vaikean tapaturman tai sairauden aiheuttama vioittuma. Liikuntavammiin kuuluvat: MS-tauti, CP-vamma, alaraaja-amputaatio, selkäydinvamma, lyhytkasvuisuus, polio, lihassairaudet, nivelsairaudet.

Keinoja oppimisen tukemiseksi liikuntavammaiselle opiskelijalle

- Huomioi työympäristön esteettömyys
- Sopivat työtehtävät
- Joustavuus työssä
- Apu- ja työvälineiden tarpeen selvittäminen
- Pelastautumismahdollisuudet hätätilanteissa
- Mieti mitä asioita olisi hyvä kertoa muille työyhteisön jäsenille

Huomioi myös, että liikuntavamma rajoittaa usein mm. liikkumisnopeutta, voimantuottoa, ulottumista, tasapainoa, molempien käsien käyttöä, taakkojen käsittelyä. Yleisoireita voivat olla väsymys, heikentynyt lämmönsietokyky tai lihaskrampit.

Ota yhteyttä haasteellisissa tilanteissa: Huoltajat, aiempi koulu, erityisopettaja, kuraattori, opo, terveydenhoitaja, (työssäoppimisessa opettajaan)

Kuulovammaisuus

Huonokuuloisuus voi johtaa kuulemis- ja kommunikaatiovaikeuksiin ja väärinkäsityksiin. Erilaiset puhevirheet voivat tehdä huonokuuloisen araksi vastaamaan ryhmässä sekä toimimaan passiivisesti. Huonokuuloisuus voi johtua mm. erilaisista vammoista, sairauksista ja melusta.

Kuuroutunut henkilö on menettänyt kuulonsa puheen oppimisen jälkeen. Hän pystyy kommunikoimaan yleensä puhumalla ja käyttämällä apuna kirjoittamista.

Kuuro henkilö on ollut kuuro syntymästään tai menettänyt kuulonsa varhaislapsuudessa. Hän kommunikoi pääasiassa viittomalla. Kuurot ja kuuroutuneet henkilöt eivät saa puheesta selvää kuulokojeen avulla.

Keinoja oppimisen tukemiseksi huonokuuloiselle opiskelijalle

- Luo rauhallinen ympäristö. Melun välttäminen.
- Käytetään tarvittaessa kuulosuojaimia.
- Kiinnitä työssäoppijan/opiskelijan huomio esim. koskettamalla kevyesti olkapäälle
- Huomioi, että puhujan kasvot ja suun liikkeet ovat nähtävillä.
- Selvennä asiaa kirjoittamalla ja piirtämällä.
- Mieti mitä asioita olisi hyvä kertoa muille työyhteisön jäsenille.

Ota yhteyttä haasteellisissa tilanteissa: Huoltajat, aiempi koulu, erityisopettaja, kuraattori, opo, terveydenhoitaja, (työssäoppimisessa opettajaan)

Näkemisen ongelmat

Näkövammaiseksi katsotaan henkilö, jonka näkökyky aiheuttaa huomattavaa haittaa, päivittäisessä elämässä. Jos toisessa silmässä on normaali näkökyky tai näkö voidaan korjata normaaliksi silmälaseilla, ei henkilöä pidetä näkövammaisena. Näkökenttä voi olla supistunut tai pirstaloitunut.

Näkövamman aiheuttajia voivat olla diabeteksesta johtuvat silmänpohjamuutokset, silmänpainetauti, perinnölliset silmänpohjan rappeumat, jotka aiheuttavat usein näkövamman jo nuorena aikuisena. Työtapaturmien ja tulehdukset voivat myös aiheuttaa näkövamman. Työhön ja opiskeluun tarvittavat apuvälineet kustantaa yleensä Kela.

Keinoja oppimisen tukemiseksi näköongelmalliselle opiskelijalle

- Tietokoneen hyödyntäminen opiskelussa
- Tietokoneeseen on mahdollisuus asentaa apuohjelmia heikkonäköiselle tietokoneen käyttäjälle. Suurennusohjelmissa on monia suurennusominaisuuksia, joista opiskelija voi valita hänelle parhaiten soveltuvat ominaisuudet.
- Tekstin fonttikoko suuri
- Suurennuslasivalaisimista saattaa olla hyötyä pimeinä vuodenaikoina. Niissä on valo ja suurentava linssi.
- Mitä asioita olisi hyvä tiedottaa muille työyhteisön jäsenille

Kaikilla ammattialoilla ei voi ammattialan vaatimusten mukaan työskennellä heikkonäköinen. Ohjauksellisia toimia tarvitaan, että opiskelija löytää mahdollisuuden työllistyä opintojensa jälkeen.

Ota yhteyttä haasteellisissa tilanteissa: Huoltajat, aiempi koulu, erityisopettaja, kuraattori, opo, terveydenhoitaja, (työssäoppimisessa opettajaan)

Lähteet ja lisätietoa:

- ADHD -liitto ry
- Erilaiset oppijat ry
- Haastava nuori ammattia oppimassa: Lehtoranta, Reinola
- Hero ry
- Kuntoutussäätiö / Terttu-projekti
- Näkövammaisten keskusliitto ry
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
- www.aviris.fi/tyo/index.htm